

**Debreceni Egyetem
Debrecen**

D I Á K N Y E L V 2004

azaz Hogyan beszél ma az ifjúság?

(A baktalórántházi Reguly Antal Általános Iskola 7. a osztályának nyelvhasználata)

Konzulens: Kis Tamás

**Készítette: Szükösdi Gyöngyike
magyar kiegészítő
2. évfolyam**

Debrecen, 2004

„ minden szó,
minden mondat,
minden költészet
mögött a slang a
rendhagyó
csíráztató erő, a
beszédben a
szabadság élő
bizonyítéka, s
bizonyítéka az
örök
tiltakozásnak és
az örök
termékenységnek
...A slang az a
kerülőút,
amelyen az
átlagos ember
igyekszik
megmenekülni a
rossz
irodalmisságtól,
hogy magát
korlátlanul
kifejezze...”

Whitman

TARTALOM

Diáknyelv 2004, azaz Hogyan beszél ma az ifjúság?

(A baktalórántházi Reguly Antal Általános Iskola 7. a osztályának nyelvhasználata)

- I. Mi is az a szleng?**
- Definíció, használatának oka
 - Röviden a szlengkutatásról
- II. A megfigyelt csoportról röviden**
- III. A gyűjtött anyag feldolgozása**
- 1. Az iskolai élet területéről*
- a) Helyiségek
 - b) Osztályzatok
 - c) Az iskola személyzete
 - d) Tantárgyak
 - e) Taneszközök
 - f) Az étkezés területéről
 - g) Iskolai történések
 - h) Betűszók
 - i) Iskolai mondások, szállóigék
- 2. Az élet más területéről*
- a) Személyek
 - b) Testrészek
 - c) Foglalkozások
 - d) Tárgyak
 - e) Külső (alkati) tulajdonságok
 - f) Belső tulajdonságok, magatartásformák
 - g) Túlzó jelzők
 - h) Gyakori cselekvések
 - i) Gyakori igekötős igék
 - j) Gyakori szókapcsolatok
 - k) Átvitt értelmű állandó szókapcsolatok
 - l) Tréfás szóferdítések
 - m) Kijelentések megállapítások
 - n) Kérdések
 - o) Indulatos felkiáltások
 - p) Felszólítások, fenyegetések
 - r) A szóláshasonlatok mintájára
 - s) Közmondások torzítása
 - t) Kifacsart szállóigék, idézetek, címek
 - u) Köszöntések
 - v) Kölcsönös köszönések
 - x) Párbeszédes szövegek
 - y) Humoros mondások
 - zs) „Kifordított” reklámszövegek

I. Mi is az a „szleng”?

A szlenget elég könnyű használni, de sokkal nehezebb írni róla, mint azt első látásra tűnik. A szleng ugyanis „egy különleges, a legitim nyelvhasználat kültelkein kóborló, csavargó nyelv, amely azonban folyamatosan igyekszik utat törni a legtisztéletreméltóbb társaságba” (Eric Partridge: A szleng tegnap és ma.) A slang szót „tolvajnyelv” jelentésben főnévként és melléknévként már 1750 körül említik, de mai értelemben csak a XIX. századtól használjuk, bár a meghatározásokban még mindig nagy különbségek vannak. Egyesek szerint a művelt nyelvhasználat alatt elhelyezkedő, rendkívül kollokvialis nyelvváltozat, amely új vagy speciális értelemben használt már meglévő szavakat foglal magában. Flower szerint „olyan beszédmód, amely a fiatalok és életvidám emberek szavakkal való kedvelt játékából születik, amely játékok során újneveznek tárgyakat és cselekvéseket; egyesek az újdonság kedvéért új szavakat hoznak létre, vagy torzítanak és hibásan alkalmaznak régieket, mások a divatosság kedvéért használják ezeket a kifejezéseket.” 1873-ban például Hotten tiltakozik az értelmezés olyan leszűkítése ellen, miszerint a szleng csupán „a legalsóbb, veszélyes társadalmi rétegek által használt legalacsonyabb szavakat jelölné”. (u.o.).

Az ember úgy szólal meg, ahogyan látja a világot, és ebben érzelmeink irányítanak bennünket. A nyelv elsődleges funkciója a kommunikáció. Valójában ez csak az egyik fő funkciója, hiszen jelentős szerepet játszik a gondolkodásban és az érzelmek kifejezésében is. De igen fontos a nyelv csoportszervező ereje is, illetve segítségével ezeknek a csoportoknak az összetartása, hiszen a közös nyelv az összetartozást mutatja. De miért a „szleng”, lett ez az összetartó, közös nyelv? A legfőbb okokat a teljesség igénye nélkül a következőkben foglalhatjuk össze. Pusztán jókedvből, a hecc kedvéért, játékoságból, tréfából. Azért, hogy bemutassa szellemességét, hogy különbözzék, minél újszerűbb legyen. Azért, hogy lekösse, megdöbbenesse hallgatóit, kézzelfoghatóbbá, képszerűbbé tegye mondanivalóját. A barátságos vagy bizalmas viszony kialakítása érdekében. Egy csoporthoz való tartozás, illetve valamely csoporttól való különbözőség kifejezésére. Azért, hogy titkos legyen, ne értse meg a környezete.

Már a legkorábbi gyűjteményekből kiderült, hogy a diákszleng nem korlátozódik az iskolai szókincsre, hiszen köznapi életük is van a diákoknak. Sajátos szóhasználatuk van ennek köréből is (élelem, foglalkozások, csínytevések stb). 1781-ben megjelent egy nagyszabású német gyűjtemény, Kindleben, Chr., W. Student – Lexikon című műve, 1749 és 1841 között pedig kilenc ilyen könyv jelenet meg.

A magyar iskolai nyelv első nyomát Sebald Heyden nünbergi iskolamester Puerillum colloquiorum formulae című latin nyelvű gyakorlókönyvében találjuk 1527-ből.

Magyar mondatait Sylvester János írta. Jókai említi a Csittvári krónikát, ezt 1665-től Sárospatakon írták. Pázmánytól Dugonicsig még egyházi szövegekben is előfordulnak a magyar diáknyelv szlengként felfogható kifejezései. 1879-től kezdve egy-két lapnyi szógyűjtemények, cikkek látnak napvilágot folyóiratokban, iskolai évkönyvekben. A magyar diáknyelv és szótára című munkája 1898-ból. Bárczi Géza a 30-as évek közepétől foglalkozott a szlengjelenséggel. A hatvanas – hetvenes évektől kisebb diákszótárak is megjelentek. Ezt követte Hajdú Mihály Csoportnyelvi dolgozatok című műve 1980-tól kezdve. Kovalovszky Miklós „Az ifjúság nyelvéről” című 1963-as munkája új irányt szabott a kutatásnak. Kifejtette, hogy az átfogó társadalmi integráció az ifjúságot is egységes társadalmi réteggé kovácsolta össze. Mára viszonylag nagy mennyiségű változás anyag áll a kutatók rendelkezésére. Az utóbbi évtizedben több, igaz vegyes színvonalú szlengszótár született, ami azt mutatja, hogy – mint Kis Tamás szlengkutatás útjai és lehetőségei című munkájában rámutatott –, különbözőek: nyelvi érdekességek bemutatása, üzleti szándék, tudományos feldolgozás.

Azonban nagy számú jelentős munka is sajtó alá került a témában. Az alkotók közül néhányan: Kis Tamás, Grétsy László, A. Jászó Anna, Lőrincze Lajos, Szikszainé Nagy Irma, Gedényi Mihály, Zolnay Vilmos, Mizser Lajos, Deme László, Rónaky Edit. Joggal remélhetjük, hogy a múltté az a magyar nyelvtudományt jellemző vélekedés, hogy „A szleng nyelvi deviancia, a szlengkutató: nyelvészeti deviancia”. (Kis Tamás: A szlengkutató útjai és lehetőségei. Debrecenbe, 1997. 237.)

II. A megfigyelt csoportról röviden

Az ifjúság szorosan hozzátartozik sajátos nyelvhasználata. Mi, felnőttek is észreveszzük, hogy a fiatalok beszéde, – főleg egymás között – eltér a megszokott köznyelvi beszédétől. Olyan szavakat, kifejezéseket használnak, amelyeket néha csak a „beavatottak” értenek. Az évek közös iskolai és iskolán kívüli együttléte során a diákok elsajátítják a korosztályukra jellemző nyelvhasználatot és azt maguk is alakítják. Hogy hogyan, a baktalórántházi Reguly Antal Általános Iskola 7. a osztályában vizsgáltam. A csoport 28 főből áll, ebből 16 fiú és 12 lány. Ennek a nyelvi anyagnak a sajátosságaihoz jobban igazodik a beilleszkedéssel folytatott beszélgetés, mint a kérdőíves felmérés, nem beszélve arról, hogy a nyelvi humor szituációfüggő. Ezért a kérdőív kitöltése mellett gyakran tartózkodtam a gyerekek között: szünetekben, Mikulás délutánon, kiránduláson, születésnap összejövetelen, vetélkedőre való felkészülésen, természetes beszédhelyzetben. Szerencsés helyzetben voltam, mivel igen jó a kapcsolatunk, nem tartottak kívülállónak, hiszen mindannyiukat kisgyerekek koruktól ismerem, sőt tanítottam is őket. Nyelvhasználatukban a szolidabb és durvább kifejezések egyformán jellemzőek a fiúkra és a lányokra. Leginkább a szellemesség, a humor, a játékosság fedezhető fel beszédükben.

III. A gyűjtött anyag feldolgozása

1. Az iskolai élet területén a következő elnevezéseket használják:

a) Helyiségek:

- iskola: suli, isi, diliház, dutyi, fogda, művelde, ökörképző, hulladékgyűjtő, nyögöde, unalomház, magolda, tanoda;
- tanterem: oszi;
- tanári szoba: tanszoba;
- igazgatói: Sion – hegye, diribunker;
- nyelvi labor: Bábel;
- WC: klotyó, budi, fosoda, Niagara;
- fiú WC: kan-ada, kan-oda, céllövölde, talponálló;
- lány WC: puninkó, pirinkó, pininkó
- ebédlő: vályú, etető, zabálda;
- tornaterem: futoda, (ki)döglesztő, (ki)fullasztó, selejtező, rokkanda;
- kémia szaktanterem: robbanda, pukkanda, bummkker, röppentyű, száll-oda;
- biológia szaktanterem: bogyó-da, dögtelep;

b) Osztályzatok:

- egyes: karó, kampó, gambó, gamesz, szalmahúzó, vonyigó, vonyító, trapper; dugó, fa;
- kettes: elégséges, kacsa, görbülő;

- hármás: fél nyolcas;
- négyes: fordított kisszék, szék, kisszék;
- ötös: pedál, nyalóka;

c) Az iskola személyzete:

- tanár: fejes, saláta, káposzta (mert fejes!) lélekidomár, diktátor, állatszeliidító;
- mérges tanár: galóca;
- biológiai tanár: dögológus, zoológus;
- német tanár: pite, német (Bitte)
- kémia tanár: klórtündérke, robbanyó, robbanyóka;
- matematika tanár: matekatika (a keresztneve Katalin);
- igazgató: nagyfőnök, király, diri, uralkodó;
- adminisztrátor: kávé-tündér;
- karbantartó: Mekk mester

d) Tantárgyak:

- magyar irodalom: irci, ircsi, iri, sirodalom, siradalom;
- magyar nyelvtan: hungárka, mamanyelv, nyefi;
- történelem: töri, törçi, kortan, sztori;
- angol nyelv: angolkór, englis;
- német nyelv: germán, némci, dajcsesz;
- matematika: számvilág, matek, matmat;
- ének: kornyika, nyikorg – óra, cincogó;
- rajz: mázolda, firka;
- biológia: dögtan, dudvatan, biosz;
- kémia: kísérlettan, búzóra;
- technika: csináld magad!
- testnevelés: kintorna, tesi, selejtező;

e) Taneszközök:

- ceruza: cerka, ceri, rúd;
- bizonyítvány: marhapasszus, bizony-hitvány, bizi;
- napló: torz tükör, napiló, fekete dosszié;
- tornafelszerelés: tesicucc, tornacsuka;

f) Az étkezés területéről:

- levesek: BMV – leves (Bele minden vacakot!)
Petőfi – leves (Minek nevezelek?)
- kínai szósz: Öntsük csak ki!
- tökfőzelék: töklotyó;
- zsíros kenyér: zsíros deszka;
- nudli: dugli, cucli;
- parizeres zsemle: pzs;

g) Iskolai történések:

- felelés: „Ki mit tud?“, „Kérdezz! Felelek mindenre!“, „Ezer kérdés, ezer válasz“, kontrollka, vallató, tudorka, idegkicsináló, kihallgatás, vérfürdő, „Most mutasd meg!“;
- sűgás: fűles, kagyló;
- igazgatói beszéd: szentbeszéd, hegyi beszéd;
- puskázás: lesi, röppentyű, segítség, utolsó esély;
- szűlői értekezlet: felvilágosodás, anyaszomorító;
- egyest kap: karót kap, befaragott, megkezdte a fűsítási hónapot, környezetvédő lett, magasra tartották az ugrólécet, megalapozta az űltetvényét, cöveket nyelt;
- megbukott: meghűzták, bukfencezett, visszahívták, közkívánatra visszajár;

h) Betűszók:

- HŰLYE= Helyes, ügyes, jólnevelt ember!
- KUSS = Kérem, uram, suttogva sűgjon!
- SOS= Segíts osztálytársadon sűgással!
- SZIA= Szeretlek, imádlak, akarlak. Szeretnék izzadni alattad.
- RÉDOSZ= Részezes Disznók Országos Szövetsége;

i) Iskolai mondások, szállóigék

Űgy meghajt a tanár, mint Singer a varrógépet!
 Kirohan, mint Zrínyi.
 Ki itt belépsz, hagyj föl minden reménnyel!
 Nincs a teremtésben vesztes, csak én.

2.) Az élet más területéről**a) Személyek:**

- nő: baba, bébi, cica, cicababa, csaj, csajszi, csajos, csajka, csibe, csirke, csinibaba, macska, nőcike, tyúk, nyanya, nyuszi, spiné, spinkó, tojó, ribanc, hűs, bogár, tűndér, madárka.
- férfi: hapsi, csávó, ipse, fazon, fej, manusz, mókus, muki, muksó, krapek, srác, tag, űrge, szivar, pasi, pasas, lator, pacák, pali, fűszer, gádzsó, figura, apafej, majsztró, fiú, haver, kolléga.

Családtagok:

- anya: muter, öreglány, öregtyúk. mucus;
- aper: fater, öregfiú, öreg;
- nagymama: nagymuter, öregcsaj, nyanya, nagyí, vénmuter;
- nagyapa: nagyfater, papi, nagypapi, vénfater;
- dédanya – dédapa: dédi, dindi;
- szűlő: öreg, ős, fűnök, nagyfűnök;
- lánytestvér: hugi, hűgó, szesztra, szisztra, sziszter;

- fiútestvér = bratyesz, bratyó, bátyus, bratyus, bratyzusz, brátyusz, brátyus, öcsi, öcsike, öcskös;
- testvér = tesó, tesóka, tesi, tesike, testi, testike;
- család: famili, família, had, ág;
- unokatestvér: unokatesó, uncsitesó;
- barát: haver, cimbora;
- baráti kör: banda, brancs, badázs, csapat, galeri, brigád;
- vezér: király, góré, mester;

b) Testrészek:

- fej: bura, tök, kobak, buksi, gumó, hólyag, kugli;
- arc: pofa, kép, pofázmány, fizimiska, ábrázat, pofalemez;
- száj: lepényleső, bagóleső, csipogó, pampogó, etető, fúvóka, levesfúvóka, recsegő;
- orr: csór, nózi, nózli, trombita, szimat, ormány;
- haj: séró, sörény, kazal;
- szem: lyuk, ablak, kukucska, gülü, gürü;
- fül: halló, hallóka, kagyló, propeller, vitorla;
- mell: labda, didi, didó, cici, cicike, cickó, duda, csöcs, csöcsi, csöcsike, tejsarnok;
- fenék: hátsó, alváz, picca, segg, burkesz;
- kéz: mani, mancs, prcli, kacsó, csülök;
- láb: futónú, mankó, pata, tappancs, sonka, tuskó, venyige;
- köröm: karom, vájó;
- női nemi szerv: pina, pinkó, buksza, jóni, suni, puncsi, tunci;
- férfi nemi szerv: szerszám, műszer, antenna, bot, fűrő, füttyi, limbó;

c) Foglalkozások

- fodrász: fűnyíró;
- asztalos: fakukac;
- szobafestő: létrakukac;
- irodai dolgozó: aktakukac, irodakukac;
- bádogos: pléhsuszter;
- villanyszerelő: fázishuszár;
- rendőr: zsernyák, zsarú, hekus, kopó;
- nőgyógyász: kéményseprő, kutató;

d) Tárgyak:

- fésű: gereblye, fejkaparó;
- cigaretta: bagó, csibak, cigi, búzrud;
- holmi: cucc, pakk, bigyó, motyó;
- cipő: csónak, ladik, sítalp, csuka;
- nadrág: naci, gatyó;
- ruházat: szerelés, szerkó;
- pénztárca: bank, bugyelláris, lóvéraktár;
- sapka: sityak, tökfedő;
- óra: krumpli, vekker, ketyegő;

- papírzsebkendő: pézsé;
- rádió: zajláda;
- tányér: vályú, etető;
- étel: kaja, ocsú;
- pénz: suska, dohány, lóvé, zsozsó, lé; rugó, lepedő, rongy, zsé;
- WC – papír: alsó – papír;
- autó: járgány, csotrogány;
- kerékpár: kecske, bicaj, canga, cajgli;

e) *Külső (alkati) tulajdonságok:*

- alacsony: babszem, bogyótermetű, dugó, kerti törpe, létrával néz a szoknya alá, mélynövésű, mini, seggdugasz, szilvamac, talajmenti ember, tarhonya, tepertő;
- magas: colos, felhőharcoló, létra, langaléta, zsiráf;
- kövér: dagadt, dagi, hájbáj, hájfejű, hájpacni, tonna-madonna, tömör gyömör, zsírbüfé, dömpér, tonna-donna; Csak a körorvos tudná megvizsgálni. Könnyebb átugrani, mint megkerülni.
- gyenge: nyamvadt, nyápic;
- erős: bugyi-bilder, deltás, kajakos, kondis, kajak;
- kopasz: bőrfejű, harisnyafejű, Kojak, simafejű;
- hajszín, hajviselet szerint: gyufafejű (vörös hajú), kormos (fekete hajú), „lángtenger felette” (vöröshajú) piroska (vöröshajú), tűzgolyó (vörös hajú);
- szeplős: légyszáros, lúdtojás, pöttyös, pulykatojás;
- szakállas: szőrmók, Rumcájsz;
- fekete, sötét bőrű: mozdonyszőke;
- szőke, világos bőrű: hipóreklám;
- csúnya: egyéni szépségű; penész, szutyi, topis;

f) *Belső tulajdonságok, magatartásformák*

- ittas, részeg: beállt, becseszett, berúgott, mint az albánszamar, beseggelt, piás, tintás, tinta, betintázott, totálkáros, be van löve, tönkre van;
- buta: annyi esze van, amennyi kívülről látszik; ~ mint a fenekemben, agyilag zokni, annyi esze nincs, mint nekem feleslegbe, bunkó, dilinyó, dinnye, döngölő, „észkombájn”, hiányzik valami az emeleten, homály, magas neki, mint tyúknak a tűzoltó-létra, nem viszi túlzásba, pam-pam, palira veszik, seggfej, stik-stik, hiányzik egy kereke, sik-sik, sík, sütyü, dilinós, dinka, golyós, gyagyás, hangyás, lökött, lüke;
- ügyes: nagy játékos, sikeres játékos;
- ügyetlen: balfácán, béna, pancser;
- jó humorú: poénzsák, nagy bohóc, tréfamester;
- nagyképű: játssza az agyát, játssza a fejét, megjátssza magát;
- hazudós: kábító, rizsázó, kamus;
- piperkőc: (férfi): bájjúnár;
- szerelmes: beleájult, bezúgott;
- homoszexualitás: buzi, buzeráns, homokos, meleg;
- könnyű nő: cafska, kurva, kuri, pillangó;
- biszexuális: hideg-meleg, kéthőmérsékletű, kuri, pillangó;
- beleveló: tökök, dögös, arravaló;

- gyáva: beszari, kukac, paragép;

g) Rikító, túlzó jelzők:

Pozitív és negatív értékítélet kifejezésére egyaránt használatosak:

állati, baromi, bomba, csúcs, eszméletlen, halál, halálos, irtó, isteni, kurva, marha, ménkű, oltári, piszok, pokoli, rém, szuper, tök, tuti, világi.

Csak pozitív értékítélet kifejezésére használatosak:

nagyon jó: baró, bomba, buli, dögös, fájntos, frankó, izgi, klassz, kóser, márka, márkás, menő, NB 1-es, okés, szuper, tökös;

Csak negatív értékítélet kifejezésére használatosak

bűn, dög, geci, genyó, kotta, lepra, póce, szar, szemét, tetű,

h) Gyakori cselekvések, igék

- táncol: csörög, rázza a rongyot, lötyög, pörög, imbolyog, ráz;
- beszél: dumál, ugat, pofázik, szövegel, nyomja a sódert;
- dolgozik: gürizik;
- eszik: kajál, kajol, zabál, tömi a fejét;
- közösz: kettyint, dug, duggat, kettyol, kefél;
- sír: rinyál, nyafog, panaszkodik;
- sokat beszél értelmetlenül, feleslegesen: sóderol, rizsázik, szövegel, nyomja a sódert.

j) Gyakori igekötős igék

- becsap, félrevezet: átdob, átejt, átráz, áthajító;
- szerelembe keveredik lánnyal: becsajozik;
- ideges lesz-meghülyül: bedilizik;
- indulatba jön: felizgul, begerjed;
- dühbe jön: begurul, begorombul, bepipul, bepörög, berág, bezsong;
- elárul, felad: beköp;
- beleszeret valakibe vagy valamibe; méregbe gurul: bezsong;
- eltűnik, megszökik: eltűz, elslisszol, elsslasszol;
- megütközik, megbotránkozva meglepődik: kiakad;
- idegileg kikészül: kiborul, kibuggyan;
- tönkretesz: kicsinál, kikészít, kinyiffant, kipurcant;
- kiszemel: kipecaz, kiszúr;
- megszid: lehord, lebarmol, lebaltáz, legorombít, leszúr, letol;
- leég, szégyenben marad: lebőg;
- elkeseredik: lecsoffan;
- pénzt csal ki: legombol; eltávozik: lelép, lekopik, eloson, eltűnik, megpattan;
- elszomorodik: lelombozódik;
- kizsebel, kifoszt: lenyúl, megnyúl;
- elromlik: lerobban, lerohad;
- végigcsókol: lesmárol
- leadja a pénzét az utolsó fillérig: letejel;
- szabálytalan dolgot visz végbe: megkártyáz;

- megver: megruház;
- becsap: rászéd, feldühít, megszívat;
- megjárja: becsapódik, ráfizet, ráfázik, megszívja, rászív;
- gyorsan nekikezd: rárippen, ráörpül, rávarjúzik;

k) Gyakori szókapcsolatok

- beveri a fejét: becseszi a fejét;
- megeszi az ételt: betermeli a kaját;
- nagyon erősen kiabál: ezerrel kiabál (ezer decibellel);
- felveszi a pénzt: felnyalja a dohányt;
- sok a pénze: ki van tömve (dohánnyal);
- veszekszik: kiveri a balhét; kiveri a dilít, kiveri a rikácsot, kiveri a tam-tamot;
- buta: sík, hülye;
- ideges: sík ideg, síkban fekszik;
- eszik: tömi a majmot, abrakol, belapátol;
- erőteljesen csinálja a dolgot: űzi az ipart;

l) Átvitt értelmű állandó szókapcsolatok

- nehézkesen gondolkodik: csikorgatja a fogaskereket, berozsdásodott a feje;
- terhes lett: bekapta a legyet;
- nehéz helyzet került: befűtöttek neki;
- nehéz helyzetbe hoz: behúz a csöbe;
- félbehagy valamit: lemond a győzelemről, bedobja a törökzöt;
- nagyzol: nagyképű, adja a bankot;
- elhagyja a lányt: dobja a csajt;
- elsiet, elfut: felhúzza a nyúlcipőt;
- nincs több energiája: elfogyott a nafta;
- ideges lesz, méregbe gurul: gőzöl a feje, fölmeleg a pumpája;
- elfogták: elkapták, horogra akadt;
- hányt: hosszút köpött, kidobta a prémet;
- sietve eltávozik: húzza a csikot;
- megjátssza magát: játssza az agyát, a fejét;
- elvégzi a nagydolgát a szabadban: kábelt fektet;
- elvégzi a kisdolgát: kicsavarja az uborkát;
- közvetíti az üzenetet: leadja a drótot;
- nagyképű, erőszakos: lehenget mindenkit, padlóra tesz mindenkit;
- kimondja a véleményét: leteszi a lapot;
- szerencséje van: malaca van, disznója van, kakiba lépett;
- nem őszinte: megjátssza magát;
- megzavarodott: meg van zakkantva;
- túl sokáig ül: melegíti a széket;
- beszél: nyomja a sódert, a rizsát;
- sietve távozik: olajra lép;
- rossz helyzetbe került: padlón van;
- becsap: palira vesz;
- ellenszolgáltatásért, odaadja nőjét másnak, beadja a közösbe: partiba dob;
- becsapódik: pofára esik;

- sok a pénze: rászakadt a bank, kirabolta az OTP-t;
- nagyzol vagy táncol: rázza a rongyot;

m) Tréfás szóferdítések

- televízió – televíziló;
- igazgató – igazgató;
- nyugdíj – nyögdíj;
- sok tréfa – özönvicc;
- romlott sajt – sajtthiba;
- siralom - az irodalom tréfás torzítása;

n) Kijelentések, állítások, megállapítások

- Csak egy kereke rossz: amelyik a többit mozgatja.
Van még kicsengő is benne. (Sok felesleges dolog van benne).
- Ezt nem szeressem.
- Elütötte a fűnyírógép.
- Ha rám lehel, lemegyek hídba.
- Ilyen fazonokat vacsorára szoktam enni hármásával.
- Kimondja a kígyó nevét: boaá. (hány);
- Kétszer vettem: egyszer észre, egyszer el. (lop);
- Megrohadok az unalomtól.
- Lehengereltem az egész mezőnyt.
- Szellemes vagy, csak nem huzatos.
- Szellemes vagy, csak a lepedő hiányzik rólad.
- Trombitának nézte és megfújta.
- Terepszínű pofát vág.

o) Kérdések

- Ja, ő alapjáraton ilyen?
- Hogyé, aggya?
- Mi vagyok én, dögtartó?
- Mit te csinyász?
- Mit szólnak ehhez az ősök?
- Mi az, nyanya, hullik a szírmód?
- Mi zújs?
- Nyomjuk a sódert?
- Vagy te hülye?

p) Indulatos felkiáltások

- Eldobom az agyamat!
- Egy rossebbet!
- A francba!
- Hogy oda ne tipegjek!
- Hogy oda nem rohanjak!
- Lepra az egész!
- Lópikulát!

- Hogy el ne ájuljak!

q) Felszólítások, fenyegetések

- A szádba lépek!
- Állítsd megad takaréokra !
- Dumáljad már!
- Célozd meg a sor végét!
- Szűnj meg!
- Fogj el!
- Húzd el a csíkot!
- Húzd a beled!
- Húzz a francba!
- Kopás! Kopj le!
- Köpd fel a pilácsot! (Gyújtsd fel a villanyt!)
- Kuss, te tulok, most én tutulok!
- Mégy egy ilyen humor, s fejedem egy dudor!
- Mégy egy ilyen húzás, s fejedem egy zúzás!
- Menj a francba!
- Laposra verlek!
- Maradj már kussban!
- Nehogy már a lekvár tegye el a nagymamát !
- Nehogy már a csík húzza a repülőt!
- Ne koptasd a szád!
- Ne ugass!
- Ne szemétkedj!
- Nehogy már a nyúl vigye a puskát, a vadász meg az engedélyt!
- Pofa be, gatyá le!
- Úgy váglak nyakon, hogy előnt a takony!
- Nehogy már a fa szálljon a madárra!
- Párologj!
- Oszolj!
- Szállj le rólam!
- Rá se ránts!
- Pofazárlat!
- Takarodjál!
- Tűzz el!
- Válts lemezt!
- Vigyázz, mert megszagolod az öklöm!
- Vigyázz, mert betapasztom a szádat!
- Vigyázz, mert odapörkölok!
- Húzzál bőrt a fogadra!
- Akkorát kapsz, hogy a fogaid körmérgőzést játszanak a bennmaradásért!

r) Szóláshasonlatok mintájára

- Akkora a görényszag, hogy rá lehet könyökölni.
- Beleestél, mint ló a gödörbe.
- Becsapta, mint szél a budiajtót.
- Ég, mint a rongy.

- Égtél, mint a Reichstadg.
- Ha olyan messze laknál, mint amilyen hülye vagy, sosem érnél haza.
- Hülyébb vagy, mint a sokévi átlag.
- Olyan merev, mintha partvisnyelet dugtak volna föl neki.
- Olyan dagadt vagy, hogy csak a körorvos tud megvizsgálni.
- Olyan a szemed, mint a sasé, de nem olyan éles, hanem olyan csipás.
- Olyan a lelked, mint a kávé: fekete és aljas.
- Olyan a lábad, mint a totóban a döntetlen.
- Néz, mint patikus kuttyája az Aspyrinre.
- Les, mint a mozis a lyukon.
- Ki van akadva, mint a sezlonrugó.
- Kiütlek, mint Pistikét a himlő.
- Kevés vagy, mint térdkalácsban a mazsola.
- Kevés vagy, mint sivatagban a szökőkút.
- Kevés vagy, mint mackósajtban a brummogás.
- Kevés vagy, mint lócitromban a C-vitamin.
- Kevés vagy, mint hóemberben a vérkeringés.
- Kevés vagy, mint Balaton-szeletben a hullámozás.
- Kevés vagy, mint árvaházban a szülői értekezlet.
- Ne szólj szám, nem lesz huzat!
- Lassan érij, tovább jársz!
- Jobb ma egy veréb, mint holnap egy se!
- Az ígéret szép szó, ha megtartják, pláne.
- Az ígéret szép szó, ha megtartják, akkó'.
- Amit ma megtehetsz, azt holnap is megteheted.
- Aki másnak vermet ás – sírásó.
- A kéz mindig lábnál van.
- A hazug embert könnyebb utolérni, mint megelőzni.
- A hazug embert könnyebben utoléri, ha sánta.
- Addig nyújtózkodj, amíg kinyúlsz!
- Szétszedlek, mint bohóc a biciklit.
- Olyan vagy, mint az akasztott ember: lógós és bűdös.
- Olyan vagy, mint a sivatag: homokos és műveletlen.
- Olyan vagy, mint a seggem szüretkor.
- Olyan vagy, mint a lépcsőház: sötét és korlátolt.
- Olyan vagy, mint a cseresznyemag: kicsi és kiköpni való.
- Bölcs vagy, mint Salamon, kár, hogy nincs szakállad.

s) Közmondások torzításai

- Többet ésszel, mint Soltésszel !
- Többet ésszel, mint ész nélkül!
- Nem mind arany, aki költő!
- Vak tyúk is talál szemet!
- Nem esik messze a vak a botjától.
- Kicsi a bors, de vannak barátai.
- Kicsi a bors, de ...hol a fenében van?
- Ki korán kel, egész nap álmos.

- Ki korán kel, olyan mint a tej. (aludt);
- Jobb ma egy veréb, és még nem is túlzok.
- Jobb ma egy veréb, mint holnap, ha púzóok.
- Te sem vagy különb, mintha a Deáknéra másznál.
- Mindenütt jó, de mindig elzavarnak.
- Az okos enged, aztán ott áll üres kézzel.
- A pénz beszél, a kutyamenhely meg csődöt jelent.
- Addig jár az Orsi a kútra, míg valaki meg nem kúrja.
- Addig jár a korsó a kútra, míg el nem lopják.
- Addig jár a korsó a kútra, míg bele nem esik.
- Béna gyermeknek anyja veszi meg a kaszát.
- Hamarabb utolérnek egy sánta kutyát.
- Dög előttem, dög után.
- Láttam én már karón varjút.
- Aki keres, az rájön, hogy ellopták.
- Egyél makkot! A makk egészséges.
- Aki nem mer, az nem nyer.
- Kukából lesz a szalonna.

t) Kifacsart szállóigék, idézetek, címek

- Ne félj, amíg engem látsz, addig nem vagy vak!
- Isten hozott, mikor visz?
- Ép testben épp hogy élek.
- Hasadnak rendületlenül légy híve, óh magyar!
- Babot együnk, vagy malacot? Ez a kérdés, válasszatok!
- Akiért a harang szól. (Megrovással megy haza a diák).

u) Köszönések

- Csao! Csau!
- Adiosz!
- Báj, báj! (Bye, bye!)
- Halihó!
- Helló! Hellósztok!
- Szia!, Szió! Szióka! Szivacs! Sziasztok! Szia-szia!
- Háj, háj!
- Csók! Csóközön!
- Cso! Csocsi!
- Szivacs !
- Csau-csau! Csó-csó! Csákó!
- Csók a családnak!

v) Kölcsonös köszönések

- Cső!
- Repedés!

- Cső!
- Beléd

- Ki korán kel, olyan mint a tej. (aludt);
- Jobb ma egy veréb, és még nem is túlzok.
- Jobb ma egy veréb, mint holnap, ha púzóok.
- Te sem vagy különb, mintha a Deáknéra másznál.
- Mindenütt jó, de mindig elzavarnak.
- Az okos enged, aztán ott áll üres kézzel.
- A pénz beszél, a kutyamenhely meg csődöt jelent.
- Addig jár az Orsi a kútra, míg valaki meg nem kúrja.
- Addig jár a korsó a kútra, míg el nem lopják.
- Addig jár a korsó a kútra, míg bele nem esik.
- Béna gyermeknek anyja veszi meg a kaszát.
- Hamarabb utolérnek egy sánta kutyát.
- Dög előttem, dög után.
- Láttam én már karón varjút.
- Aki keres, az rájön, hogy ellopták.
- Egyél makkot! A makk egészséges.
- Aki nem mer, az nem nyer.
- Kukából lesz a szalonna.

t) *Kifacsart szállóigék, idézetek, címek*

- Ne félj, amíg engem látsz, addig nem vagy vak!
- Isten hozott, mikor visz?
- Ép testben épp hogy élek.
- Hasadnak rendületlenül légy híve, óh magyar!
- Babot együnk, vagy malacot? Ez a kérdés, válasszatok!
- Akiért a harang szól. (Megrovással megy haza a diák).

u) *Köszönések*

- Csao! Csau!
- Adiosz!
- Báj, báj! (Bye, bye!)
- Halihó!
- Helló! Hellósztok!
- Szia!, Szió! Szióka! Szivacs! Sziasztok! Szia-szia!
- Háj, háj!
- Csók! Csóközön!
- Cso! Csocsi!
- Szivacs !
- Csau-csau! Csó-csó! Csákó!
- Csók a családnak!

v) *Kölcsönös köszönések*

- - Cső!
- - Repedés!

- - Cső!
- - Beléd!

- - Szevasz!
- - Szevasz, tavasz!

- - Szilvalé!
- - Almalé!

- - Szivacs!
- - Pamacs!

- - Ajánlom magamat!
- - Nem tudnál valami jobban ajánlani!

w) *Párbeszédészövegek*

- - Egyetemre járok.
- - Onnan hordod a moslékot?

- - Elbírod a saját súlyod?
- - Igen.
- - Akkor hordd el magad!

- - De okos kis feneked van!
- - Ha a nyelved benne lenne, még beszélni is tudna!

- - Hány óra?
- - Nem hány. Ketyeg.

- - Kérek cukrot.
- - Hányat?
- - Ha hányat, akkor nem kérek.

- - Hová mész?
- - Ritkaságszámba.

- - Ismered a benzinviccet?
- - Nem.
- - Akkor párologj!

- - Jössz velem gyalog?
- - Nem! Elvisz... Presley.

- - Játsszunk szilvát!
- - Hogyan?
- - Én verlek, te kékülisz...

- - Kérek pénzt.
- - Szüljek, vagy izzadjak?

- - Kérsz csokit?
- - Igen.
- - Akkor kérjél nekem is!

- - Van valami hézag?
- - Van. Tömd be az orroddal!

- - Szabad Föld van?
- - Igen.
- - Akkor kérek két lapáttal!

- - Mi kell, Angelo?
- - Máj kell, Jackson!

- - Menj a fenébe!
- - Gyalog nem megyek.
- - Adjál pénzt buszjegyre!

- - Megbocsátasz nekem?
- - Igen.
- - Hát akkor béke poraidra.

- - Leülsz?
- - Még nem köröz a rendőrség.

- - Leszállsz?
- - Nem. Még körözök egy kicsit.

- - Légy szíves!
- - A légy nem szíves, hanem potrohos és szemtelen.

y) *Humoros mondások*

Szeretlek, mint virslit a kutya,
 Ha meglátlak, megüt a guta.
 Szeretem füledet, mely válladon lebeg,
 Szeretem szemedet, mely bandzsít és üveg.
 Szeretem orrodát, orrod nagy lyukát,
 Melyen a déli gyors is röhögve fut át.
 Beléd estem, mint ló a gödörbe,
 Érted könnyezem a felmosó vödörbe.

A tudatlanság nem végleges állapot. A hülyeség igen.
 Más nő süлhet, de én nem nősülök.

Inkább igyunk, mint tanuljunk.
 Az hamarabb meglátszik.

A katona hadilábon áll.

Szerencsétlen ember vagyok, addig élek, míg meghalok.

Amikor két pesszimista találkozik, fejet ráznak.

Kibújok ebből a nedves ruhából, aztán bele egy száraz martinibe.

Nincs végzed, csak ha bevégzed.

Én vagyok az okos gyerek, orrom kampó, fejem kerek.

A bor olyan öreg volt, hogy tolószéken hozták az asztalhoz.

Két szem luxus, egy meg minek?

Nyomjuk ki hát mindegyiket!

Nagy a sár,
nagy a hó,
nagy a tél,
Nagyanyó!

Jól látom?

Ott jön anyád lóháton.

Egy kis homok, egy kis mész,

Kőművesnek nem kell ész!

Csupán csak kupán csap.

Nem mindegy, hogy tanya a Bakonyban,

vagy banya a takonyban.

Nem mindegy, hogy kecsesen ringó fecske,
vagy recsegve fingó kecske.

Nem mindegy, hogy szarba csapni,
vagy csapba szarni.

Nem mindegy, hogy idd ki a bilit,
vagy vidd ki a bilit.

Végtelen az Isten állatkertje.

Bedóltél, pedig nem is kanyarodtunk.

A lassú munkára rengeteg idő elmegy.

Ha a seggfejek repülni tudnának, ez a hely repülőtér lenne.

A haladással semmi bajom.
Csak az iránya nem tetszik.

Akinél az arany, az csinálja az arany szabályokat.

Az utólagos magyarázatok egy külön tudományt képeznek.

Bekapcsolt gépben nem illik turkálni, ha mégis,
nem illik élni akarni.

Előttem áll az ötlet. Nem látok tőle semmit.

Az új év törölve, megkerült a régi.

Sokáig még felcseréltem, míg két gyógyszert felcseréltem.

Gólya, gólya, gilice, mitől véres a lábad?
Jött az IFA, s nem láttad.

Egy nő kevés. Kettő már sok.

Ha kétszer annyi esze volna, féleszü volna.

Még csak fél egy van, és én egy hülyébb vagyok.

Ha már semmi sem sikerül, vedd alább az igényeket!

Egyél makkot! A makk egészséges.

Írom a levelem a kútnál, nyalod a seggem a lyuknál!

Görög villanyszerelő: Oszlophontosz;

Görög autószerelő: Alkatrészt;

Japán titkárnő: Icuka Magacuki;

Japán vécépucoló: Osona Foson, Matata Kakiba;

Japán kőműves: Iszike Magaszaki;

Indián autószerelő: Hengerfej;

Idősödő indián: Öreg Szem;

Francia építész: Dö La Ház;

Francia vízvezeték-szerelő: Dö La Víz;

Orosz hegymászó: Iván Lepotyog;

Mongol hős: Ezasztán Bátor;

Kínai munkanélküli: Teng Leng;

Lengyel kocsmáros: Miko Nyicki;

z) „Kifordított” reklámszövegek

Mosson fogat Amodenttel,
Az én fogam is attól ment el!

Megspórolja szemüvegét,
Ha kiszúrja mindkét szemét.

Hull a hajam, mint a hó,
Vidal Sasson Wash and Go!

Fáj a toroka? Nyeljen pengét,
S mintha elvágták volna!

Fáj a lába?
Amputálja?
Villamos:
Ingyen csinálja.

Fáj a feje?
Tojok bele!

Fabulon a bőre őre,
Ne feküdjön öreg nőre!

Csodás gond –
Haj nélkül.

Akkor jó az ásás,
Hogyha más ás.

Reggel Odol, este Odol,
Másnapra már undorodol.

Tomi Kristály
aktív gyönggyel,
nem a folt,
a ruha tűnt el.

Ha a Kinder tojást eszed,
Rögtön meg is jön az eszed.

És akkor most Ágnes asszony patakját kicseréljük
az új OMO-ra...

Ha a Kinder tojást eszed,
Rögtön meg is jön az eszed.

IV. Összegzés

A vizsgált osztály tanulóinak 80 %-a arra a kérdésre, hogy előnyösnek tartják-e a szlenget, azt válaszolta, hogy „többször nem tudják a szavak valódi alakját, mert sok esetben csak a szlenget használják.” Ahol pedig mégsem lehet, ott nem tudják magukat kifejezni, vagy „bunkó módon mégis így beszélnek”.

Ugyanezt én is megfigyeltem. Többnyire a jelzőkkel és az igékkel van gondjuk. A humoros hasonlatok, képszerű (de nem sértő) kifejezések színessé, még előbbé teszik a beszédet, a diáknyelv szavai természetesen gazdagítják nyelvünket, de vigyázzunk: ne felejtjük el a köznyelvet sem!

IRODALOM

1. Benkő László (1956): A szó mint stíluselem. Szeged.
2. Deme László (1984): A beszéd és a nyelv. Tankönyvkiadó, Budapest.
3. Eric Pagridge: A szleng tegnap és ma.
4. Grétsy László – Kovalovszky Miklós: Hogyan beszél a mai ifjúság? *MNyr.* 89. évfolyam 1. szám.
5. Grétsy László – Kovalovszky Miklós (1982): Nyelvművelő kézikönyv. Akadémiai Kiadó, Budapest.
6. Hoffmann Ottó (1977): Mini-tini szótár. Pécs.
7. Iszlai Zoltán (1972): Budapest.
8. Jelisztratov Vlagyimir (1998): Szleng és kultúra. Kossuth Lajos Tudományegyetem Kiadója, Debrecen.
9. Kiss Tamás: Csúzli, gitár, varrógép. *Igaz szó.* 33./12. (1988. december): 35.
10. Kis Tamás: „Maguk ott ketten jó trió lesznek”. *Igaz Szó.* 33./4. (1988. április).
11. Kiss Tamás (1977). Szempontok és adalékok a magyar szleng kutatásához. Kossuth Lajos Tudományegyetem kiadója, Debrecen.
12. Köves Béla – Deme László (1958): Magyar nyelvhelyesség. Budapest.
13. Lőrincze Lajos (1959): Iskolai nyelvművelő. Budapest.
14. Mizser Lajos: Az érdemjegyek elnevezése a diáknyelvben. *MNyr.* 95: 418
15. Szathmári István (1961): A magyar stilisztika útja. Gondolat Kiadó, Budapest.
16. Szlengszótár – magyar, magyar – angol (1984): Laude Kiadó.
17. Tímár György – Fazekas István (2003): Szleng – szószedet. Fekete Sas Kiadó Bt.
18. Vajthó László (1930): A magyar diáknyelv. *Valóság* 1963. 5. szám.
19. Zolnai Béla (1964): Nyelv és hangulat. Budapest.
20. Zolnai Béla (1957): Nyelv és stílus. Budapest.
21. Zolnai Béla (1938): Szavak sorsa. Budapest.